Rayzan Asınşar
06.01.2016

ZAZACADA ŞİMDİKİ ZAMANDA 1.KİŞİ ÇEKİMLERİNDE KISALTMA

1.Zazacada yöresel kullanımda 1.kişi çekimlerinde şimdiki zaman eki kullanılmadan kısaltma yapılır.
2.Bu kısaltma yapılarak gerçekleştirilen kullanımda kurallı ve kuralsız iki biçimde gerçekleştirilir.
3.Kurallı gerçekleşenler istek kipinde fiilin önündeki "bı-" kaldırıldığında kalan kısımla kişi eki getirilerek oluşturulan çekimdir.
4.Kuralsızlarda ise :

- **şimdiki zamanda daha da kısalmış olan fiil kökü kullanılarak yapılanlar**
- **veya bir kısmı tarihdeki biçimlerine yakın olan (-an/'-n/-eme/'me) kişi ekleri olan ama zazacanın yeni iç düzenini sağlayan çoğunluk çekimleriyle uyumlu olmayan bu ekleri alanlar**
- **yada her iki durumu da düzensizlik göstermekte olanlardır.**

Tamamen kuralsızlar

	mastar	1.kişi zamirleri	ş.z. tam çekim	ş.z. kısaltma	istek kipi çekim
1	*Ameene*	*Ez*	*yenon*	*y'on*	*bî.er-*
		Ma	*yenîme*	*y'eme*	
2	*Ardene*	*Ez*	*anon*	*a'n*	*bî.ar-*
		Ma	*anîme*	-	
3	*Şîene*	*Ez*	*sonon*	*so'n*	*şer-*
		Ma	*sonîme*	*so'me*	
4	*Kerdene*	*Ez*	*kenon*	*k'on*	*bı.ker*
		Ma	*kenîme*	*k'eme*	

Kurallı çekimlenebilir fiiller

	mastar	1.kişi zamirleri	ş.z. tam çekim	ş.z. kısaltma	Kurallı çekim	istek
1	Berdene	Ez	benon	b'on	beron	bı.ber-
		Ma	benîme	b'eme	berîme	
2	Daene	Ez	danon	dan	d'on	bı.d-
		Ma	danîme	d'ame	d'îme	
3	Kutene	Ez	kunon	k'un	kuy'on	bı.kuy-
		Ma	kunîme	k'eme	kuy'îme	
4	Kuyaene	Ez	kunon	k'un	kuy'on	bı.kuy-
		Ma	kunîme	k'eme	kuy'îme	
5	Şûtene	Ez	şûnon	şûn	şûy'on	bı.şuy-
		Ma	şûnîme	-	şûy'îme	
6	Vatene	Ez	vanon	va'n	vaj'on	bı.vaj-
		Ma	vanîme	va'me	vaj'îme	
7	Verdaene	Ez	verdanon	verd'an	verd'on	bı.verd-
		Ma	verdanîme	verd'eme	verd'îme	

8	Wendene	Ez	wanenon	wan'on	wan'on	bı.wan-
		Ma	wanenîme	-	wan'îme	
9	Guretene	Ez	cênon	c'on	cêr'on/gêr'on	bı.cêr/bı.gêr
		Ma	cênîme	c'eme	cêr'îme/gêr'îme	
10	Werdene	Ez	wenon	w'on	wer'on	bı.wer-
		Ma	wenîme	w'eme	wer'îme	

Tamamen kurallı çekimlenen fiiller

	mastar	1.kişi zamirleri	ş.z. tam çekim	ş.z. kısaltma	istek
1	Antene	Ez	ancenon	anc'on	bı.anc-
		Ma	ancenîme	anc'îme	
2	Bîene	Ez	benon	b'on	bı.b-
		Ma	benîme	b'îme	
3	Cûtene	Ez	cûnon	cûy'on	bı.cuy-
		Ma	cûnîme	cûy'îme	

4	Çerdene	Ez	çerenon	çer'on	bı.çer-
		Ma	çerenîme	çer'ime	
5	Çînıtene	Ez	çînenon	çîn'on	bı.çîn-
		Ma	çînenîme	çîn'îme	
6	Deştene	Ez	derzenon	derz'on	bı.derz-
		Ma	derzenîme	derz'îme	
7	Dîene	Ez	vînenon	vîn'on	bı.vîn-
		Ma	vînenîme	vîn'îme	
8	Dıtene	Ez	dosenon	dos'on	bı.dos-
		Ma	dosenîme	dos'îme	
9	Esterdene	Ez	esterenon	ester'on	bı.ester-
		Ma	esterenîme	ester'îme	
10	Eştene	Ez	erzenon	erz'on	bı.erz-
		Ma	erzenîme	erz'îme	
11	Hencıtene	Ez	hencnenon	hencn'on	bı.hencn-
		Ma	hencnenîme	hencn'îme	

12	Hengıtene	Ez	hengnenon	hengn'on	bı.hengn-
		Ma	hengnenîme	hengn'îme	
13	Kewtene	Ez	kunon	kuy'on	bı.kuy-
		Ma	kunîme	kuy'ime	
14	Khustene	Ez	khuzenon	khuz'on	bı.khuz-
		Ma	khuzenîme	khuz'îme	
15	Kırrıştene	Ez	kırrısnenon	kırrısn'on	bı.kırrısn-
		Ma	kırrısnenîme	kırrısn'îme	
16	Kıştene	Ez	kışenon	kış'on	bı.kış-
		Ma	kışenîme	kış'îme	
17	Lîtene	Ez	lînon	lîy'on	bı.lîy-
		Ma	lînîme	liy'îme	
18	Lıştene	Ez	lêsenon	lês'on	bı.lês-
		Ma	lêsenîme	lês'îme	
19	Mendene	Ez	manenon	man'on	bı.man-
		Ma	manenîme	man'îme	

20	Merdene	Ez	mırenon	mır'on	bı.mır-
		Ma	mırenîme	mır'îme	
21	Mordene	Ez	morenon	mor'on	bı.mor-
		Ma	morenîme	mor'îme	
22	Munıtene	Ez	munenon	mun'on	bı.mun-
		Ma	munenîme	mun'îme	
23	Nîştene	Ez	nîsenon	nîs'on	bı.nîs-
		Ma	nîsenîme	nîs'îme	
24	Nustene	Ez	nusnenon	nusn'on	bı.nusn-
		Ma	nusnenîme	nusn'îme	
25	Nıçkıtene	Ez	nıçknenon	nıçkn'on	bı.nıçkn-
		Ma	nıçknenîme	nıçkn'îme	
26	Pîştene	Ez	pîsenon	pîs'on	bı.pîsn-
		Ma	pîsenîme	pîs'îme	
27	Pîtene	Ez	pînon	pîy'on	bı.pîy-
		Ma	pînenîme	pîy'îme	

28	Powtene	Ez	pozenon	poz'on	bı.poz-
		Ma	pozenîme	poz'îme	
29	Ramıtene	Ez	ramenon	ram'on	bı.ram-
		Ma	ramenîme	ram'îme	
30	Reştene	Ez	resenon	res'on	bı.res-
		Ma	resenîme	res'îme	
32	Rêştene	Ez	rêsenon	rês'on	bı.rês-
		Ma	rêsenîme	rês'îme	
33	Rotene	Ez	rosenon	ros'on	bı.ros-
		Ma	rosenîme	ros'îme	
34	Ruçıkıtene	Ez	ruçıknenon	ruçıkn'on	bı.ruçıkn-
		Ma	ruçıknenîme	ruçıkn'îme	
35	Sanıtene	Ez	sanenon	san'on	bı.san-
		Ma	sanenîme	san'îme	
36	Sentene	Ez	sencenon	senc'on	bı.senc-
		Ma	sencenîme	senc'îme	

37	Sıkıtene	Ez	sıknenon	sıkn'on	bı.sıkn-
		Ma	sıknenîme	sıkn'îme	
38	Şımıtene	Ez	şımenon	şım'on	bı.şım-
		Ma	şımenîme	şım'îme	
39	Terdene	Ez	terenon	ter'on	bı.ter-
		Ma	terenîme	ter'îme	
40	Tırtene	Ez	tırenon	tır'on	bı.tır-
		Ma	tırenîme	tır'îme	
41	Vêrdene	Ez	vêrenon	vêr'on	bı.vêr-
		Ma	vêrenîme	vêr'îme	
42	Vetene	Ez	vejenon	vej'on	bı.vej-
		Ma	vejenîme	vej'îme	
43	Vordene	Ez	vorenon	vor'on	bı.vor-
		Ma	vorenîme	vor'îme	
44	Voştene	Ez	vozenon	voz'on	bı.voz
		Ma	vozenîme	voz'îme	

45	*Vındertene*	*Ez*	*vındenon*	*vınd'on*	*bı.vınd-*
		Ma	*vındenîme*	*vınd'îme*	
46	*Vırastene*	*Ez*	*vırazenon*	*vıraz'on*	*bı.vıraz-*
		Ma	*vırazenîme*	*vıraz'îme*	
47	*Xapıtene*	*Ez*	*xapnenon*	*xapn'on*	*bı.xapn-*
		Ma	*xapnenîme*	*xapn'îme*	
48	*Xerepıtene*	*Ez*	*xerepnenon*	*xerepn'on*	*bı.xerepn-*
		Ma	*xerepnenîme*	*xerepn'îme*	

Yararlanılan kaynaklar

1.Gramerê kırmançkîyo asano pratik -İdris Yenok Solmaz-FAM yayınları -2014

2.Kırmançca (Zazaca) gramer-Munzur Çem -Deng yayınları – 2003